१४

स्मृत्यर्थसारस्य॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

१

(1)

॥ॐ अथ स्मृत्यर्थसारे आचारकांडप्रारंभः॥

१

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(२)

श्रीगणेशायनमः॥अविघ्नमस्तु॥गणेशब्रह्मविष्णीशवाचंमांलोकपालकान्॥
साहान्दुर्गान्मन्वादिकान्वंदेव्याख्याकॄंश्चसदागुरून्॥१॥कामधेनोप्रदी
॥१॥ सेब्धौकृच्छ्रवृक्षलतादिषु॥रांघ्रुदविडकेदारवोलटाद्योश्चभाषितं॥२॥
मन्वाद्येनकस्मृतिषुव्याख्यातत्प्रतिपादितं॥स्मृत्यर्थसारंवक्ष्यामिसुखा
नुष्ठानुसिद्धय॥३॥प्राचीदिशात्वनुक्तोस्यादुदीच्येशादिकस्तथा॥निष्ठ
त्वपक्वनानुक्तावासीनत्वंचकर्मसु॥४॥कर्त्रंगानामनुक्तौनादक्षिणांगं
धवेनथा॥कुसितेवामहस्तस्याद्दूसिपास्यादकुत्सिते॥५॥यज्ञोपवीति
नाकर्यंसर्वकर्मप्रदक्षिणं॥मनःप्रसादात्सत्यात्यातपस्नासर्वकर्मसु॥६॥
अचांत्याचात्मनंशुद्धिकृत्वाकर्मसमाचरेत्॥कर्मायथाकृतंज्ञात्वातानवेद
॥१॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(2A)

न पुनश्चरेत्॥७॥ प्रधानस्याक्रियायां तु सांगं तत्क्रियते न पुनः॥ तदंगाकरणे
कुर्यात्प्रायश्चित्तं न कर्म तत्॥८॥ प्रभुः प्रथमकल्पस्य योऽनुकल्पेन वर्त्त
ते॥ समाप्तो निष्फलं तस्य परत्रेति श्रुतिस्मृतिः॥९॥ कर्मणा मनसा वाचा
यत्नाद्धर्मं समाचरेत्॥ अस्वर्ग्यं लोकविद्विष्टं धर्ममप्याचरेन्न तु॥१०॥ बद्ध
स्य वास्वगर्हितं यस्य कर्म शास्त्रोदितं॥ न तस्य नावति शास्त्रार्थे कृते सर्वः कृ
तो भवेत्॥११॥ श्रौतेषु सर्वशाखोक्तं सर्वस्यैव यथोचितं॥ स्मार्तं धारणे तेषु
ग्राह्यं श्रौतेषु कर्मसु॥१२॥ सामयाचारिका धर्मा जातिदेशकुलोद्भवाः॥
ग्रामाचाराः परिग्राह्ये नु रोधिनः॥१३॥ युगधर्माः परिग्राह्याः सर्वत्रैव यथो
चितं॥ यत्कृते दशभिर्वर्षैस्त्रेतायां हायनेन तत्॥ द्वापारे तच्च मासेन मत्वारा

(3)

॥२॥ त्रेण तत्कर्त्तव्यो ॥१४॥ दत्तायोरेनत्वमांसेन मेधात्वाराज्ञेण तत्क र्त्तव्यो ॥ देवरेण सुतो
त्पत्तिर्वानप्रस्थाश्रमे ग्रहः ॥८॥ नास्ति तायाः कन्यायाः पुनर्दानं परस्य च ॥१५॥
समुद्रयात्रास्वीकारः कमंडलु विधारणं ॥ महाप्रस्थानगमनं गोपशुस्त
याग्रहः ॥१६॥ असवर्णासु कन्यासु विवाहश्च द्विजातिषु ॥ वृत्तस्वाध्याय
सापेक्षमघसंकोचनं तथा ॥१७॥ अस्थिसंचयनादूर्ध्वं मंगस्पर्शनमेव च ॥
प्रायश्चित्तविधानं च विप्राणां मरणांतिकं ॥१८॥ संसर्गदोषः पापेषु मधु
पर्के पशोर्वधः ॥ दत्तौरसेतरेषां तु पुत्रत्वेन परिग्रहः ॥१९॥ सत्रदीक्षा न्यत
स्तेयान्महापातकनिष्कृतिः ॥ प्रीतिमत्स्यार्च्यनाथायसं कल्प्य स्वसधर्मकः ॥२०॥
सवर्णानां गमनादुष्टेः संसर्गः शोधितैरपि ॥ त्राभित्रंन्वैव विप्राणां सोमवि

॥२॥

(3A)

ऋषीणां तथा॥२१॥ दीर्घकालं ब्रह्मचर्यं नरमेधाश्वमेधकौ॥ कलौ युगे त्विमान्धर्मान्वर्ज्यानाहुर्मनीषिणः॥२२॥ विप्रक्षत्रियविट्शूद्राश्च
त्वारो वर्णास्तस्तत्राद्यविप्रक्षत्रियवैश्या द्विजाः॥ ॥ विप्राश्च॥ ॥ तेषां मा
तुः प्रथमं जन्म मुपनयनात् द्वितीयं जन्म तृतीयं यज्ञदीक्षायां उत्तमं जन्म॥ स्त्री
णां विवाह उपनयनस्थाने॥ दिनानां गर्भाधानादिकाः अंत्येष्ट्यंत्याः क्रि
याः मंत्रवंत्यः कार्यः तत्र स्वकस्त्वाः गर्भाधानपुंसवनानवलोभनसीमंतोन्न
यनजातकर्मनामकरणनिष्क्रमणान्नप्राशनचौलोपनयनसावित्रीव्रत
वेदव्रतारण्यकव्रतानि गोदानस्नातकविवाहश्चेत्यावश्यकाः षोडशप्रधा
नासंस्काराः॥ तत्रादौ गर्भाधानं कार्यं अनवलोभनं चतुर्थे षष्ठे अष्टमे

The Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. Joint project

(५)

स्मृत्यर्थ० ३

वासीमंतोन्नयनंजातेपुत्रेपितास्नात्वाराज्ञोसभ्ययोग्रहणेवारछिश्रा
हूंहिरण्येनकृत्वा जातकर्मदानानिदुरितक्षयायप्रजापतिप्रीत्यैचकुर्यात ॥ नाम
करणंजातकर्मानंतरं ॥ द्वादशेह्निवान्यस्मिन्कालेशुभेह्निकार्यं ॥ निष्क्रमणंचं
द्रदर्शनंसूर्यदर्शनंदेवतानमस्कारंवाद्वादशेह्निवात्ततीयेमासेवाचतुर्थेकुर्या
त ॥ अन्नप्राशनंषष्ठेष्टमेवादंतेजातेकार्यं ॥ चूडाकर्मतत्वात्यथाकुलधर्मेवा
एतेसंस्काराः॥ बीजगर्भदुरितक्षयायययास्वाचारंकार्याः॥ स्त्रीणामहोम
कास्तूष्णीस्युः॥ विवाहस्तुसमंत्रकः॥ एतेकालातिक्रमेपोमहाव्याहृतिहो
मंपूर्वंकार्याः॥ एतेषांकेकेलोपेपादकृच्छ्रःकार्यः॥ चौलेत्वर्धकृच्छ्रःकार्यः॥
मत्यालोपेअनापदीवाद्विगुणं॥ उपनयनात्प्राक्बालाउछिष्टावप्रयतनाम
स्युः॥ कामचारकामवादभक्ष्यास्युः॥ महापातकवर्ज्यं॥ तेषांचांडालादिस्पर्शे ३

(5A)

सचेलं स्नानं ॥ प्रागन्नप्राशनाद्भक्षणे ॥ आक्रोशादाचमनं ॥ पश्चात्स्नानमिति केचित् ॥ पित्रोः स्वधानियतात्तेन मंत्रान्ब्रूयात् ॥ उपनयनं जन्मप्रभृति वा गर्भाष्टमे अष्टमे

एकादशे द्वादशे विप्रादीनां क्रमात्कार्यं ॥ गुरुभुक्तादिशुभग्रहलाभे सति पंचमात्

मारभ्य षोडशात् द्वाविंशात् चतुर्विंशात् विप्रादीनां क्रमात्कार्यं ॥ अत ऊर्ध्वं सावि

त्रीपतिता व्रात्याः स्युः ॥ तेषामचीर्णप्रायश्चित्तं ॥ उपनयनाध्यापनयाजनविवा

दिकं कार्यं ॥ व्रात्यानां गुरुप्रायश्चित्तं वक्ष्यति ॥ षंढांधमधिरस्तब्धजडगद्ग

दपंगुषु ॥ कुब्जागमनरोगार्त्तशुष्कांगविकलांगिषु ॥ मत्तोन्मत्तेषु मूकेषु शय

नस्थे निरिंद्रिये ॥ ध्वस्तपुंस्त्वेपि चैतेषु संस्काराः स्युर्यथोचितं ॥ मूकोन्मत्तौ न सं

स्कार्यौ इत्येके कर्मस्वनाधिकारात् सानित्यं संस्कार्यं ॥ ब्राह्मण्यां ब्राह्मणेनोत्पन्नो

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5)

स्मृत्यर्थ

ब्राह्मणएवेतिश्रुतिः॥अन्येसंस्काराद्दित्याहुः॥होतोमेवदाचार्यःकरो
७ ति॥उपनयनंचविधिनाआचार्यसमीपनयनंअग्निसमीपनयनंवासावित्री
वाचनंवान्यदंगंयथाशक्तीकार्यं॥विवाहश्चकन्यास्वीकारः॥अन्यदंगमिति॥
औरसःक्षेत्रजश्चैषांसंस्कार्योमागमहारिणौ॥औरसःपुत्रिकापुत्रःक्षेत्रजोगूढ
जस्तथा॥कानीनश्चपुनर्भूजोदत्तःक्रीतश्चकृत्रिमः॥औरसोधर्मपत्नीजः
तत्समःपुत्रिकासुतः॥क्षेत्रजःक्षेत्रजातस्तुसगोत्रेणेतरेणवा॥गृहेप्रच्छ
न्नउत्पन्नोगूढजस्तुततोमतः॥कानीनःकन्यकाजातोमातामहसु ७
तोमतः॥अक्षतायांक्षतायांवजातःपौनर्भवस्तथा॥कानीनश्चपुनर्भु

हेरंब

Mandal, Dhule and the

(5A)

जोदत्तःक्रीतश्चकृत्रिमः॥दत्तात्माचसहोढश्चत्वपविद्धस्ततस्ततः॥पिंडदोंशहर
श्चैषांपूर्वाभावेपरःपरः॥एतेद्वादशपुत्रास्युःसंस्कार्याश्चद्विजातयः॥केचिद्दा
कुंहिजैर्जातौसंस्कार्यौकुंडगोळकौ॥अमृतेचमृतापत्येजारजोकुंडगोळकौ॥
अमृतेचमृतापत्येजारजौकुंडगोळकौ॥कार्पासक्षौमगोवाळशाणत्सल्कणादि
कं॥यथासंभवतोधार्यउपवीतंद्विजातिभिः॥शुचौदेशेशुचिःसूत्रंसंहतां
गुळिमूलके॥आवेष्ट्यषण्णवत्यांतत्॥त्रिगुणीकृत्ययत्नतः॥अब्लिंगकैस्त्रिभिः
सम्यक्प्रक्षाल्योर्ध्ववृत्तंतुतत्॥अप्रदक्षिणमावृत्तंसावित्र्यात्रिगुणीकृतं॥प्रदक्षि
णमधावृत्तंसमंस्यान्नवसूत्रके॥त्रिरावेष्ट्यदृढंबध्वाहरिब्रह्मेश्वरान्नमेत्॥यज्ञो
पवीतंपरमितिमंत्रेणधारयेत्॥सूत्रंसलोमकंचेत्स्यात्ततःकृत्वाविमलं

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(6)

स्मृ॰आ म॥मा विच्याद शाकलोद्धि मंत्रैरप्सु निक्षिपत्॥ विछिन्नेवाप्यधोयातं
५ भुक्त्वा निर्मितमुत्सृजेत्॥ यद्वा॥ एकदेशे वनाभ्यां वधृते यद्विंदते कटिं॥
तद्धार्यमुपवीतं वनातिलंबनं वे विछिन्ने॥ स्तनादूर्ध्वमधो नाभेन धार्यं
तत्कथंचन॥ ब्रह्मचारिणएकं स्यात्स्नातकस्य द्वे बहूनि वा॥ तृतीय
मुत्तरीयं वा वस्त्राभावे तदिष्यते॥ ब्रह्मसूत्रं च सव्येंशे स्थितं यज्ञो
पवीति ते प्राचीनावीति नासव्ये कंठस्थे तु निवीतता॥ वस्त्रे य
ज्ञोपवीतार्थे त्रि॰ हस्तसूत्रं च कर्मसु॥ कुशमुंज वाल तेतुलं तुर ५

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6A)

त्वा वा सर्वतिषु ॥ इति यज्ञोपवीतविधिः ॥ ॥ कृष्णगौरवबिस्ता
निविप्रादेरजिनानि तु ॥ अहतं वस्त्रयुग्मं च श्वेतं रक्तमथापि वा ॥
मौंज्या त्रिवृत्समा श्लक्ष्णा कार्या विप्रस्य मेखला ॥ यथार्षिग्रंथिभि
मौंजी त्रिवृत्सा दक्षिणावृता ॥ मुंजाभावे तु कर्तव्या कुशाश्मंतकबल्बजैः ॥
पालाशा द्यो लाशा द्या स्त सर्व या ज्ञाय वृक्षजाः ॥ पालाशा श्च
ल्पाक्षास्त्र बट बेलस्त्र स्वादिशः ॥ पलाशोदुंबराश्वत्थाः क्रमाद्विप्रादि
पुस्मताः ॥ ते केशभार नासांतप्रमाणाश्च क्रमाद्द्विजैः ॥ धार्याश्च

(७)

स्मृ॰ क्षणा सदा धार्यं कौपीनं कटिसूत्रकं ॥ कौपीनमहलं धार्यं खंडे वा
६ वस्त्रपार्श्वयुक् ॥ यज्ञोपवीतमजिनं मौंजी दंडं धारयेत् ॥ नष्टे भ्रष्टे न सा॰
धृत्वा भ्रष्टं जले क्षिपेत् ॥ ॥ उपनयनानंतरं त्रिरात्रं द्वादशरात्रं वाब्द
क्षारलवणाशी अधःशायी ब्रह्मचारी उपनयनव्रतं चरेत् ॥ सर्वव्रतां
ते नवानि यज्ञोपवीतादीनि धृत्वा पूर्वाणि त्यजेत् ॥ वस्त्राणां सा
गच्छियमः ॥ नित्यस्वाध्यायाग्निकार्यब्रह्मयज्ञतर्पणानि कुर्वीत ॥
अनिवेद्येषु विप्रग्रहणेषु भैक्ष्यं गुर्वनुज्ञया याचित्वा भोजन ६

(२५)

विधिनाभुंजानोद्वादशाब्दंपंचाब्दंवेदग्रहणांतवाब्रह्मचारीव्रतंचरेत्॥गु
रुशुश्रूषांछंदसांसाधनार्थंकुर्यात्॥उपक्रमीनंतरंसर्वेषांवेदाब्दव्रतेत
त्स्त्रीमधुमांसोच्छिष्टशुक्तपर्युषितंतांबूलंदंतधावनामेवेत्क्रिया
दिवास्वापछत्रपादुकागंधमाल्योद्वर्तनांजनजलक्रीडाद्यूतगीतनृत्य
नाद्यालापाश्लीलपरिवादादीन्॥आसमावर्तनाद्वर्जयेत्॥तदेकायो
द्यव्याधौमधुमांसगुरूच्छिष्टंभक्ष्यश्राद्धेतुवर्जमेव॥उपनयनानंत
रंसावित्रीव्रतंउपाकर्मांतमारण्यकव्रतानिततोवापारणमोष

६

स्मृ॰आ॰ धिजननेसतिश्रावण्यांपौर्णमास्यांकार्यं॥श्रावणमासस्यश्रवणेनव ॰सार
पंचम्यांहस्तेपंचमीहस्तयोगेवाकार्यं॥भाद्रपदस्यपौर्णमास्यांश्रवणे
वाहस्तेवाआषाढ्यांपौर्णमास्यांवायथाचारंकार्यं॥श्रवणेआदौघटि
(४) काचतुष्टयंअभीजिन्नक्षत्रांशंवर्ज्यं॥तिथिखंडेसतिउदयाव्यापि
नीप्रयोगपर्याप्तातिथिरूपाकारणप्राह्या॥श्रवणेखंडेसतिधनि
ष्ठासंयुक्तंप्रयोगपर्याप्तंग्राह्यं॥नोत्तराषाढयुक्तं॥हस्तादित्रयनक्ष
त्रेषुशुक्लपक्षेउदयव्यापिकृष्णपक्षेअस्तमयव्यापिप्रयोगपर्याप्तं ६

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(8A)

ग्राह्यं॥सूतकादिसंभवे औषध्ययत्ययभावे च श्रावणभाद्रपदयोःकस्मिं
श्चिद्दिनेग्रहणसंक्रांतिवर्जितेकार्यं॥कर्मणोरपोलक्षः॥मौंजीयज्ञोप
वीतादिनवंदद्याधारयेत्॥कटिसूत्रंचनवंवस्त्रंतथैववटुपनयनादु
पाकर्मांतसावित्रीव्रतंतत्संपूर्यर्थंचप्रसंबंधिबांधवभोजनेशक्त्या
कार्यं॥ततोवेदव्रतंततआरण्यकव्रतानिप्रतिव्रतंवनयनंव्रतांते
भोजनेभैक्ष्यमाहार्यं॥एतेषुव्रतेषुलोपेतारतम्येनत्रीन्षट्द्वादशवाकृ
छ्रान्कृत्वापुनर्व्रतंप्रारभेत्॥ततोनंतरंउदगयनेशुक्लपक्षेशुभेह्निस्वाध्यायं
प्रारभेत॥पूर्वाह्णेगणेशसरस्वतीमिष्टदेवतांगुरूंश्च[illegible]चसंपूज्य॥ब्रह्म

स्मृत्य०

८ चारीविप्रस्कवासिनीरभ्यच्योशिषोग्टहीत्वाब्रह्मयज्ञवद्दर्भान्धारयमाणः ॥प्रण
वव्याहृतिगायत्रीरुक्त्वाश्रवणपूर्वंस्वाध्यायंप्रारभ्यकिंचिदधीत्यप्रणवेनसमाप्य
(१) विरामोस्त्वित्युक्त्वाभूमिंस्पृष्ट्वागुरुंस्पृष्ट्वावृद्धान्नमेत ॥ततोपरेद्युः प्रभृतिग
णेशादीन्नत्वाप्रणवेनप्रारंभंसमाप्तिंचकुर्युः ॥आत्याचारसंशयो[illegible] नाध्यायाः
॥ब्रह्मचारीसंध्यामुपास्यअग्निकार्यंकृत्वागुरुमुरउपसंग्रहणंवृद्धतरेभ्योभि
वादनंवृद्धेषुनमस्कारंकुर्यात ॥उपसंग्रहणंनामअमुकगोत्रोदेवदत्तशर्माहंभो
अभिवादयेइत्युक्त्वाकर्णौस्पृष्ट्वादक्षिणोत्तरपाणिभ्यांगुरोर्दक्षिणपादंदक्षि
णपाणिनासव्येनसव्यंगृहीत्वाशिरोचनमेत ॥अभिवादनेपादग्रहणंनास्ति
पादस्पर्शनंकार्यंनवा ॥आयुष्मान्भवसौम्यदेवदत्त३इतिप्लुतांतमुक्त्वाअनु ८
कर्मन्नितिप्रत्यभिवादःकार्यः ॥आयुष्मान्भवदेवशर्मन्३इतिवाप्रत्यभि

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(9A)

वारः ॥ आयुष्मान्भव सौम्य ॥ अत्र गुरवो मातापितामाहादयो मातामह
श्चान्नदाता भयत्राता आचार्यश्चोपनेता च मंत्रविद्योपदेष्टा चैतेषां पत्न्यश्च
संप्राप्त्याः ॥ समा वृतेन च बाले समयुर्वेयस्के अध्यापके गुरुवद्वर्तेत ॥
मातुलापितृव्याश्वश्रुश्वसुरास्वयवीयांसोपि प्रत्युत्थायाभिवाद्याः ॥ उपाध्या
यः ऋत्विजो ज्येष्ठभ्रातरश्च सर्वे [illegible] पत्न्यश्चैवं मातृष्वसा च स वर्णा भ्रातृभा
र्या च नियमेनाभिवाद्याः ॥ विप्रोष्य तु [illegible] संग्राह्या तैज्ञा संबंधियोषितः ॥ विप्रोष्य
विप्रं तु कुशलं पृच्छेन्नृपमनामयं ॥ वैश्यं क्षेमं समागम्य शूद्रमारोग्यमेव च ॥
न वाच्यो दीक्षितो नाम्ना यवीयानपि सर्वदा ॥ ज्येष्ठस्तमभिभाषेत भो

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yeshwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(१७)

स्मृ०च भवत्कर्मनामभिः॥परपत्नीमसंबद्धां भगिन्यविति भाषयेत्॥त्रिवर्षे
पूर्वे त्रिश्रोत्रियो भिवाद्यः॥अत्रिवर्षीः संबंधिनश्चस्वयोनिजाः॥अ
न्येवज्ञा निहड्ढाः सदा वारा अभिवाद्याः॥उदक्यां सूतिकां नारीं भर्तृघ्नीं ग
र्भघातिनीं॥पाखंडं पतितं व्रात्यं महापातकिनं शठं॥नास्तिकं कितवं राम
स्तेनं कृतघ्नं नाभिवादयेत्॥मत्तं प्रमत्तमुन्मत्तं धावंतमशुचिं नरं॥वमं
तं जृंभमाणं च कुर्वंतं दंतधावनं॥अभ्यक्तं शिरसं स्नातं कुर्वंतं नाभिवाद
येत्॥जपयज्ञगणस्थांश्च समित्पुष्पकुशानलान्॥उदपात्रार्थं भैक्षान्नं
वहंतं नाभिवादयेत्॥अभिवाद्य द्विजश्चैतानहोरात्रेण शुध्यति॥क्ष ७

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

त्रैवैश्याभिवादनेवविप्रस्येवं ॥ शुद्राद्यभिवादनेत्रिराकार्यंतुरज
कादिषु चांडालादिषु वांद्रस्यत ॥ ॥इतिसंग्रहवन्मलं ॥ ॥देवता
प्रतिमान्दृष्ट्वायतिंचैवत्रिदंडिनं ॥ नमस्कारंनकुर्याच्चेदुपवासेनशुध्य
ति ॥ सर्वेव्यापिनमस्कार्यासर्वावस्थासुसर्वदा ॥ अभिवादेनमस्कार
स्तथात्रयभिवादनं ॥ आशीर्वाद्या नमस्कार्यैर्वयस्यस्तुपुनर्नमेत ॥
स्त्रियोनमस्यावृद्धाश्चवयसापरकरवलाः ॥ ततोधीयीतवेदांश्चस्वाध्या
योगुरुशिक्षितः ॥ ॥अथानध्यावक्ष्यंते ॥ अनध्यायेष्वध्ययनंप्रज्ञा
मायुःप्रजांश्रियं ॥ ब्रह्मवर्चश्रियंतेजोनिहंततियमस्वयं ॥ मेत्रनी

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com